

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження **Цінь Юйхан**
«Фортепіанна музика Ду Мінсіна
в контексті еволюції його творчості»,
представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво,
галузь знань – Культура і мистецтво

В сьогоденнісному світі для музикантів існує необхідність збагачення репертуару, що спонукає їх до постійного розширення знань про видатних митців різних країн і континентів. Представлена до захисту дисертація Цінь Юйхан «Фортепіанна музика Ду Мінсіна в контексті еволюції його творчості» присвячена доробку видатного китайського композитора, що народився 1928 року. Діяльність цього музиканта, як і його твори, практично невідома в Україні, хоча він вважається «одним з корифеїв китайського музичного мистецтва ХХ – початку ХХІ століть» (с. 2 дис.). Авторка дослідження – вихованиця кафедри спеціального фортепіано ХНУМ імені І.П.Котляревського, наголошує, що незважаючи на достатню популярність мистецтва Ду Мінсіна в Китаї та інтерес до нього науковців, фортепіанна музика майстра «залишилася “в тіні” його симфонічних композицій» (с.2 дис.).

Матеріалом дослідження обрано корпус фортепіанних творів Ду Мінсіна, а саме, – сольні композиції: Етюд (1955), Варіації (1956), «Танець Лотоса» (1958), сюїти за мотивами балетної музики «Русалка» (1959), «Червоний жіночий загін» (1964), дитячий цикл «Нове століття» (2000), Токата (2000); та чотири Концерти для фортепіано з оркестром: № 1 «Весняне цвітіння» (1986), № 2 (1991), № 3 «Присвячується острову Гулан'юй» (2002), № 4 «Пробудження» (2020).

Осягнення художнього задуму цих творів та особливостей їх звукової реалізації викликали наукову зацікавленість Цінь Юйхан до даної теми. Потреба більш глибокого вивчення не тільки самого фортепіанного доробку, а й особливої ролі фортепіано в творчій біографії композитора відзначає актуальність даної наукової праці. Дослідниця наголошує, що цей інструмент відіграє унікальну роль в загальній картині життєтворчості китайського

музиканта, виконуючи універсальну функцію протягом всієї еволюції його творчого шляху.

Метою свого дослідження авторка обирає обґрунтування універсальної ролі фортепіано як інструмента авторського самовираження в контексті еволюції творчості Ду Мінсина.

В дисертації Цінь Юйхан послідовно розв'язується низка важливих наукових завдань, серед яких виокремимо наступні:

- реконструювати життєтворчість Ду Мінсина на основі систематизації біографічних даних та виявити вплив на композитора його оточення та різних соціокультурних обставин;
- створити «періодизацію життєтворчого шляху» (Н.Савицька) композитора, охарактеризувати процес професійної самореалізації митця через еволюцію його особистості у часовій перспективі;
- виявити взаємодію фортепіанного та оркестрового мислення композитора;
- розглянути жанрово-стильовий та виконавський аспект сольних фортепіанних творів та концертів для фортепіано з оркестром Ду Мінсина.

Отже, актуальність та наукова новизна представленого дослідження не викликають сумнівів: відсутність у музикознавстві системного дослідження фортепіанної творчості митця, на яку вказує авторка роботи, підкріплюється необхідністю реконструкції загальної картини життєтворчості, розкриттям глибокої сутності змісту його музики, а також практичною затребуваністю нового для широкого загалу викладачів та виконавців репертуару та зростаючим інтересом до цих творів як у концертній, так і в педагогічній практиці.

Структура дослідження відображає його концептуальну направленість та дозволяє виокремлювати магістральні напрями, виклад матеріалу є докладним. Робота складається зі Вступу, двох масштабних Розділів, Висновків, Списку використаних джерел і трьох Додатків.

Однією з важливих позитивних рис дисертаційного дослідження Цінь Юйхан є теоретико-методологічна база. Цей факт цілеспрямовано доводиться

у Вступі і Першому розділі на прикладі огляду літератури, вагому частину якого становлять новітні наукові розробки китайських музикознавців, що значно розширює поле нашого наукового досвіду. Між тим, основою своєї концепції дисертантка обирає методологію, що ґрунтується на різних аспектах досягнення композиторської індивідуальності, складного світу творчої особистості, представлених в роботах видатних представників українського музикознавства – Л.Кияновської, Н.Савицької, Л.Шаповалової, І.Коновалової та ін. Хочу подякувати дослідниці й за залучення в роботі феноменологічного підходу для дослідження композиторської творчості.

Найширший смисл феноменологічних проєкцій на музичне мистецтво надає поняття життєтворчості, зміст якого відбиває не лише приналежність митця до історичної доби та композиторської школи, але й методи композиторського мислення – по-перше, через національну ідентичність митця, по-друге, через суб'єкта музичного переживання – виконавця, в свідомості якого відбувається розгортання музичного процесу. Тому у Розділі 1 «Митець та його час: життєтворчість композитора Ду Мінсіна» авторка надає вичерпну інформацію про складний біографічний сценарій життя композитора від його дитинства до сьогодні – 97 років! Цьому сприяє ретельне залучення та опрацювання дисертанткою величезної кількості джерел – наукових статей, матеріалів конференції, присвяченої 50-річчю. Творчої діяльності майстра, інтерв'ю з композитором, його власних спогадів тощо.

Таким чином, в дисертації постає складна і багато в чому трагічна картина долі творчої особистості, якій довелося пережити військову агресію, розлучення з сім'єю, самотнє особистісне зростання, жахіття політичних репресій, після яких, нарешті, в уже достатньо зрілому віці композитор почав вільно писати музику та реалізовувати себе. Багато документів історико-біографічного плану, залучених до дослідження, неможливо переоцінити: в процесі освоєння невідомого музичного репертуару, великого значення набуває інформація, дуже важлива для виконавця, – що пережив композитор, як склалося його життя, з ким він спілкувався, яким було його оточення, які події вплинули на створення того чи іншого твору. На основі

реконструйованого «біографічного сценарію» (термін Н.Савицької) життя Ду Місіна дослідниця пропонує наступну періодизацію творчого шляху композитора: період формування особистості (1928-1949); період становлення професіоналізму (1949-1976); період творчої зрілості (1977-до сьогодні) (с. 126-127 дис.).

Специфічною ознакою творчого процесу композитора авторка називає «присутність» фортепіано в кожному творі незалежно від того, для якого складу інструментів він був написаний. Тобто, особливість методу композиторського мислення практично завжди (за виключенням одного симфонічного твору, створеного у 85-річному віці, коли митець дуже поспішав) починалася з фортепіанного «начерку», цьому інструменту композитор «довіряв» всі свої творчі ідеї, трактуючи його як універсальний інструмент найвищого рангу. Таким чином, фортепіано Ду Місіна – це значно більше, ніж інструмент його фортепіанних творів. Між тим, саме цей аспект є вельми важливим для досягнення феноменології стилю композитора, пізнання смислової спрямованості його творів та їх «виконавсько-адекватного» стильового відтворення. Виконавець в такому разі є і практиком, і дослідником: занурюючись у композиторський стиль, він має відтворити творчий метод у чуттєво-конкретному музичному витворі.

Розділ 2 «Фортепіанна творчість Ду Місіна: жанрово-стильовий та виконавський аспекти» презентує численні фортепіанні композиції митця. Побудова цього розділу так само, як і першого, вимогливо орієнтована на послідовність етапів формування композиторської майстерності й дослідження жанрового розмаїття та художньо-образної сфери фортепіанної музики композитора відповідно до визначених періодів. Висвітлюючи жанрово-стильову та виконавську специфіку доробку композитора, дослідниця намагається відчувати зміни в особистісному світогляді китайського музиканта, які часто корелювали з подіями в житті його країни.

Таким чином, авторка роботи встановлює нерозривний зв'язок історичного розвитку та еволюції фортепіанної творчості майстра. Аналізуючи фортепіанні цикли, дитячу музику, твори для фортепіано з

оркестром, дослідниця розкриває їх національну специфіку, ідеї задуму, зв'язок музичного стилю з тенденціями розвитку сучасної європейської музики, тощо. На основі власних спостережень вона робить висновок про характер змін, що спостерігаються протягом творчого шляху композитора – від його початку композиторських пошуків в роки навчання в Московській консерваторії – через жахливий політичний пресинг в часи культурної революції – до розквіту композиторської свободи, починаючи з 1980-х років й до сьогодні. Дані спостереження мають неабияку цінність для виконавців – майбутніх інтерпретаторів музики Ду Мінсіна, оскільки, як відомо, процес творення виконавського тексту музикантом-виконавцем є результатом усвідомлення розкодування композиторського тексту, який, в свою чергу, є віддзеркаленням внутрішнього світу митця.

Дослідження завершують логічно побудовані Висновки, які повною мірою розкривають зміст поставлених завдань. Особливо необхідно зазначити цінність Додатків, що є яскравою ілюстрацією проведеної наукової роботи: Додаток А – з нотними прикладами фортепіанних творів Ду Мінсіна, Додаток Б – перелік наявних аудіо- та відеозаписів фортепіанних та симфонічних творів композитора, Додаток В – зі списком публікацій здобувачки та апробаційних заходів за темою дисертації.

В цілому, наукова праця Цінь Юйхан справляє враження досконального дослідження, що охоплює основні проблеми жанру, стилю та інтерпретації сучасної фортепіанної музики, в майбутньому може бути видано у вигляді монографії. Таким чином, можемо зробити підсумок, що отримані авторкою наукові результати є цінним внеском в сучасне музикознавство, а тема є актуальною і перспективною для подальших досліджень. Тим часом обов'язок рецензента примушує задати здобувачці запитання:

1. Чиї традиції продовжує Ду Мінсін як піаніст?
2. На с. 49, 70, 71, 180 дисертації Ви згадуєте творчий метод Л. Бетховена і порівнюєте його з процесом створення музики Ду Мінсіном. Чи не могли би Ви більш конкретно позначити, в чому саме Ви вбачаєте цю спільність?

3. Ви зазначаєте в роботі, що фортепіанні концерти Ду Мінсіна стали важливою частиною репертуару китайських піаністів. Але питанням інтерпретації даних творів, на жаль, практично не приділено уваги. Хто з піаністів, на Вашу думку, є найкращим виконавцем Концертів? З ким з них найбільше співпрацює композитор?

Наведені запитання та міркування жодним чином не впливають на позитивну оцінку рецензованої дисертаційної праці. Ступінь актуальності обраної теми, обґрунтованості наукових положень, висновків, сформульованих у дисертації, їх новизна свідчать про високий професійний рівень авторки. Анотація стисло і сконцентровано передає основні положення праці. Наукові результати дослідження висвітлені у 3 статтях у фахових виданнях категорії Б, які відповідають вимогам МОН України і кількісно, і за змістом. В роботі не виявлені порушення академічної доброчесності.

Отже, підсумовуючи все вищенаведене, можна констатувати, що наукова праця «Фортепіанна музика Ду Мінсіна в контексті еволюції його творчості», повною мірою відповідає вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво, а її авторка Цінь Юйхан заслуговує на отримання пошукуваного наукового ступеня.

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
проректор з науково-педагогічної
роботи та з міжнародних зв'язків,
доцент кафедри спеціального фортепіано
Харківського національного університету
мистецтв імені І.П. Котляревського

Олег КОПЕЛЮК